

ಉಪ್ಪು: ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಅಧ್ಯಯನ

ರಾಜೇಶ ಎಂ.*

ಪೀಠಿಕೆ

ಮಾನವ ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಕುರಿತು 'ಉಪ್ಪಿಗಿಂತ ರುಚಿಯಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಗಿಂತ ಬಂಧುವಿಲ್ಲ' ಎಂಬ ನಾಣ್ಯಡಿಯು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ತಾಯಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಉಪ್ಪು ಕೇವಲ ಅಡುಗೆ ಮನೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಉಳಿಯದೆ ಅನೇಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುವ ಮೂಲಕ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ ವಿಷಯ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಚರಕ ಹೇಗೆ ಅಸ್ತವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆ ದಂಡಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಮಾಡಲು ಹೋಗುವ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಪಯಣವೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಯಾತ್ರೆಯಾಯಿತು. ಈ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು.

ಇತಿಹಾಸದುದ್ದಕ್ಕೂ ಪ್ರಮುಖ ಮತ್ತು ಬೆಲೆ ಬಾಳುವ ವ್ಯಾಪಾರಿ ಸರಕಾಗಿದ್ದು, ಸುಮಾರು 19ನೇ ಶತಮಾನದವರೆಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟು ಹಾಕುವ ವಸ್ತುವಾಗಿತ್ತು. ಉಪ್ಪನ್ನು ಕೇವಲ ರುಚಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ವಸ್ತುವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಭಾವಿಸದೆ ಪೂಜ್ಯನೀಯ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೂ ನೋಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. "ಪ್ರಾಚೀನ ಮೆಕ್ಸಿಕೋ ನಗರದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಅಮೂಲ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ದೇವರಂತೆ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಛಂದೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಬಂಗಾರಕ್ಕಿಂತ ಅಮೂಲ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಉಪ್ಪನ್ನು ಸತ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಡೆಯನ ಉಪ್ಪಿನ ಋಣವನ್ನು (ಅನ್ನದ ಋಣ, ಜೋಳದ ಪಾಳಿ) ತೀರಿಸುವುದು ವೀರನ ಅಥವಾ ಸೇವಕನ ಆದ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಂತಹ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸದೇ ಹೇಡಿಯಂತೆ ಓಡಿ ಹೋದವನನ್ನು 'ಪಾತಕಿ' ಎಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. 'ಉಪ್ಪು ತಿಂದ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಬಾರದು' 'ಉಪ್ಪಿಟ್ಟವನನ್ನು ಮುಪ್ಪಿನ ತನಕ ಮರೆಯಬಾರದು' ಎಂಬಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಜನ ಮಾನಸದಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ನಮ್ಮ ಜನ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಎಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ

ರೋಮ್ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು 'ಹಣ'ದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದೆ ಯೂರೋಪ್‌ನ ಜನ ಉಪ್ಪನ್ನು ವೇತನದಂತೆ ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟೇಕೆ ಸಂಬಳ ಎನ್ನುವುದರ ಆಂಗ್ಲ ರೂಪವಾದ 'ಸ್ಯಾಲರಿ' ಪದದ ಮೂಲ ರೂಪವು ಉಪ್ಪಿನ ಮೂಲಕ ನೀಡಲಾದದ್ದು ಎಂಬರ್ಥ ಕೊಡುವ

* ಸಂಶೋಧಕರು, ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನ ವಿಭಾಗ, ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜು, ಮೈಸೂರು.

‘ಸಲಾರಿಯಮ್’ ಎಂಬ ಲ್ಯಾಟಿನ್ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದವಾಗಿದೆ. ರೋಮ್ ದೇಶದ ಸೈನಿಕರು ಮತ್ತು ಕೆಲಸಗಾರರಿಗೆ ಸಂಬಳವನ್ನು ಉಪ್ಪಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವರದಕ್ಷಿಣೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕ್ರಿ.ಶ. ಒಂದನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಇಟಲಿಯ ಭೂಗೋಳಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನಾದ ‘ಪ್ಲಿನಿ’ ತನ್ನ ‘ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆ’ ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಪರ್ವತಗಳೇ ಇವೆ, ಈ ಉಪ್ಪಿನ ಪರ್ವತಗಳಿಂದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಕಡಿದು ತರುತ್ತಾರೆ. ರಾಜರುಗಳು ಚಿನ್ನ, ಬೆಳ್ಳಿ, ಮುತ್ತು, ರತ್ನಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಆದಾಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಆದಾಯವನ್ನು ಉಪ್ಪಿನಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಎಂದು ಬರೆದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಉಪ್ಪಿನ ಆರ್ಥಿಕ ಮಹತ್ವ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ‘ಮಾಲಿ’ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ (ಕ್ರಿ.ಶ.12ನೇ ಶತಮಾನ) ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಚಿನ್ನವನ್ನು ನೀಡಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಹೀಗೆ ಕೊಂಡ ಉಪ್ಪನ್ನು ಹೇರಳ ಬೆಲೆಗೆ ಯೂರೋಪಿಗೆ ರಫ್ತು ಮಾಡಿ ಅಗಾಧ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ರೀತಿಯ ವಾಣಿಜ್ಯ ಕ್ರಮದಿಂದಾಗಿ ಮಾಲಿಯ ‘ಟಿಂಬಕ್ಟು’ ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೀಮಂತ ನಗರವಾಗಿ ಮೆರೆಯಿತು. ಹೀಗೆ ಆರ್ಥಿಕ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾದ ಮಹತ್ವವೂ ಇದೆ. ಉಪ್ಪನ್ನು ಸತ್ಯದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಭಾವಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ‘ಉಪ್ಪು ತಿಂದ ಮನೆಗೆ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಬಾರದು’ ‘ಉಪ್ಪಿಟ್ಟವನನ್ನು ಮುಪ್ಪಿನ ತನಕ ಮರೆಯಬಾರದು’ ಎಂಬಂತಹ ನಂಬಿಕೆಗಳು ನಮ್ಮ ಜನ ಮಾನಸದಲ್ಲಿರುವುದು. ಇಂತಹ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರ ಬಳಕೆಯ ವಸ್ತುವಾದ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ’ವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಉಪ್ಪಿನ ಹೋರಾಟದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಕರಾದ ಉಪ್ಪಾರರ ಕರಾಳ ಬದುಕಿನ ಚಿತ್ರಣ ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಉಪ್ಪಾರರು ತಯಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪ್ಪು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿದುದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕ್ರಿ.ಶ.1805ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನಿನ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸರ್ವ ಸ್ವಾಮ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲು ಮುಂದಾಯಿತು. 1873ರಲ್ಲಿ ಥೋರ್ನಲ್ಲಿ ಜಿ (Thornalli G) ಎಂಬ ಕಂದಾಯ ಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯ ceded (ಸೀಡೇಡ್) ಜಿಲ್ಲೆಗಳಿಗೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಉಪ್ಪಾರರ ಉಪ್ಪಿನ ಮಾಳೆಗಳಿಂದ ತಯಾರಾಗುವ ಉಪ್ಪಿನಿಂದಾಗಿ ಕಂಪನಿಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ವಾರ್ಷಿಕ 8 ರಿಂದ 10 ಲಕ್ಷರೂಪಾಯಿ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ವರದಿ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿಧಾನವಾಗಿ ಉಪ್ಪಾರರು ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ. ಈತನ ವರದಿಯ ಪ್ರಕಾರ ಸರ್ಕಾರ ಕೂಡಲೇ ಹೊಸ ಮಾಳೆಗಳ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿತು ಮತ್ತು ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವಂತಹ ಮಾಳೆಗಳು ಲೈಸೆನ್ಸ್ ಪಡೆಯಬೇಕು ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೇ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಹೇರಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಾನೂನುಗಳಿಂದ ಉಪ್ಪಾರರ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಿರೀಕ್ಷಿತ ಕಂದಾಯವೂ ವಸೂಲಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ 1876ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಉಪ್ಪು ಕಮಿಷನ್ ಮತ್ತು ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆಗಳು ಜಂಟಿಯಾಗಿ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಶಿಪಾರಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಉಪ್ಪಿನ ಉತ್ಪಾದನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಕೂಡಲೇ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದವು. ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿತು. ಇದರಿಂದಾಗಿ

1889ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಉಪ್ಪು ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಉಪ್ಪಾರರು ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸಲು ಸರ್ಕಾರದ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಅನುಮತಿ ಇಲ್ಲದೆ ಅಥವಾ ಪಡೆದ ಅನುಮತಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸಿದರೆ ದಂಡ ಮತ್ತು ಜೈಲು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ 'ಮಣ್ಣುಪ್ಪು' ಸಂಗ್ರಹಿಸುವುದು, 'ಸೋರುಪ್ಪು' ಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಾರುವುದು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವುದರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ ವಿಧಿಸಲಾಯಿತು.

ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಜಾರಿಯಿಂದಾಗಿ ಉಪ್ಪಿನ ಮಾಳೆಗಳ ಮಾಲೀಕರಾದ ಉಪ್ಪಾರರಿಗೆ ಅಲ್ಲ ಸ್ವಲ್ಪ ಪರಿಹಾರ ನೀಡಿ ಮಾಳೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಾಶ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡಿಸಲಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತ ಇಂತಹ ಕರಾಳ ಶಾಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತದ ದುಡಿಮೆಗಾರ ಕುಲಗಳು ತಮ್ಮ "ಪರಂಪರಾಗತ ವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಸೀಮಿತ ಅವಕಾಶಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸ್ಥಾನಮಾನವಲ್ಲದೆ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯಿಂದ ಅಲ್ಲ ಮಟ್ಟಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಂದ ಇದ್ದ ಶ್ರಮ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಅವರ ದುಡಿಮೆಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅನಾಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು."¹ ಹೀಗೆ ಅನಾಥಗೊಂಡ ಕುಲ ಮೂಲಿಗರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಾರ ಸಮುದಾಯವೂ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ದೂರವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಂಡರು.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ನಿರ್ಬಂಧ ಹೇರಿದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆಯ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಮ್ಮ ದೇಶದಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸುಂಕವನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೂಲಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ರಾಜಾದಾಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಡಜನರ ಸುಲಿಗೆ ಮಾಡಿತು. ಕನ್ನಡ ಕರಾವಳಿಯ ಎಲ್ಲಾ ಉಪ್ಪಿನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಸಿ ಗೋಕರ್ಣದ ಬಳಿಯ ಸಾಣೆಕಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಂದು ಸರ್ಕಾರಿ ಉಪ್ಪಿನ ಆಗರವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಶ್ರಮ ಜೀವಿಗಳ ದಮನಕ್ಕೆ ಮುಂದಾಯಿತು.

ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಮೂಲ್ಯ ವಸ್ತುವೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿನ ತಯಾರಿಕೆ ಕ್ರಮೇಣ ಸಮುದ್ರದಿಂದ ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಉತ್ಪಾದಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಲಭ್ಯತೆ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಕ್ರಮೇಣ ಅದರ ಬೆಲೆ ಮತ್ತು ಮಹತ್ವ ಕುಸಿಯತೊಡಗಿತು. ಆದರೂ ಬ್ರಿಟಿಷರು ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕ 'ತೆರಿಗೆ'ಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು 'ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ವೊಂದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕಾಯಿತು. ಇದು ಭಾರತದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ 'ದಂಡಿಯಾತ್ರೆ' ಅಥವಾ 'ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ವೆಂದು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೈಲಿಗಲ್ಲಾಯಿತು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ತನ್ನ ಬೊಕ್ಕಸವನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿತ್ತು. 1889ರಲ್ಲಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಉಪ್ಪು ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಹೊರತು ಯಾರೂ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಸಮುದ್ರ

¹. ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್., ಉಪ್ಪಾರರು, ಪು.6

ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಪುಕ್ಕಟೆಯಾಗಿ ಸುಲಭವಾಗಿ ದೊರೆಯುವಂತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಉಪ್ಪನ್ನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹಣ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅತ್ಯವಶ್ಯಕವಾದ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ವಿಧಿಸಿದ ಹೆಚ್ಚಿನ ತೆರಿಗೆಯು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಹೊರೆಯಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗಾಗಿ ಈ ಕರದ ವಿರೋಧವು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ, ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಜನರನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವಂತಹದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೂಡಾ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲಿನ ಕರದಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತನಾಗಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲು ಇಡೀ ಸಮುದಾಯವೇ ಉತ್ಸುಕವಾಗಿತ್ತು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾದರು.

ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ 'ಚರಕ' ಹೇಗೆ ಅಸ್ತವಾಯಿತೋ ಹಾಗೆಯೇ ದಂಡಿಗೆ ಉಪ್ಪು ಮಾಡಲು ಹೋಗುವ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಪಯಣವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಯಾತ್ರೆಯಾಯಿತು. ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಕೈಗೊಂಡ ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ಸಂಕೇತವಾದ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ "ಉಪ್ಪಾರಿಕೆ"ಯನ್ನೇ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಗುಜರಾತಿನ ಕಡಿಯಾ, ಅಗೇರಾ, ಛುನಾರ್ ಮತ್ತು ಬೆಲ್ದಾರ್ (Kadiya, Agera, Chunar ಮತ್ತು Beldar) ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾತ್ರ ಗಣನೀಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಲಿಖಿತ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಚರಿತ್ರೆ ದುಡಿಮೆಗಾರರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿರುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ಅನೇಕ ಹೋರಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗಳಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿ, ಪಾಸ್ತಿ, ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಮುದಾಯಗಳ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತರುವುದು? ಕೇವಲ ದಾಖಲೆಗಳಿಲ್ಲವೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವೃತ್ತಿ ಮೂಲಿಗರಾದವರ ಪಾತ್ರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲಾದೀತೆ?

ಗಾಂಧೀಜಿಯ 'ದಂಡಿಯಾತ್ರೆ ಆರಂಭವಾದ 'ಸಬರಮತಿ' ಸುತ್ತ ಮುತ್ತಲಿನ ಮತ್ತು ದಂಡಿ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸುವ ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಈ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಭಾಗವಹಿಸಿರಲೇಬೇಕು. ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ ನಿಷೇಧ ಕಾಯ್ದೆಯ ವಿರುದ್ಧ 'ಹಲಗಲಿ'ಯ ಬೇಡರು ಹೇಗೆ ಉಗ್ರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದರೋ ಹಾಗೇ ಉಪ್ಪಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಉಪ್ಪಾರ ಸಮುದಾಯಗಳು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಹೋರಾಟಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೇನು ಕಷ್ಟವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ 'ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ'ದಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾತ್ರ ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ.

ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆಲ್ಲಾ ಅವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕರವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ ಗಾಂಧೀಜಿ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಭಾವಿತರಾಗಿ ಉಪ್ಪಿನ ಮೇಲಿನ ಕರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಳುವಳಿಯ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತೆರಿಗೆ ಜನ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಅನ್ಯಾಯಕಾರಿಯಾದುದು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಈ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ 12ನೇ ಮಾರ್ಚ್ 1930ರಂದು ತನ್ನ 78 ಮಂದಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳೊಂದಿಗೆ 'ಸಬರಮತಿ' ಆಶ್ರಮದಿಂದ ತಮ್ಮ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 5-1930ರಂದು ದಂಡಿಯನ್ನು ತಲುಪಿ ಏಪ್ರಿಲ್ 6-1930ರಂದು ದಂಡಿಯ ಸಮುದ್ರದ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು

ಹಿಡಿಯಷ್ಟು ಮಣ್ಣನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಕುದಿಸಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು. ನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರಿಗೆ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಚಳುವಳಿಯ ಪರಿಣಾಮ ದೇಶದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರಿಂದ ಪ್ರೇರೇಪಿತರಾದ ಸಹಸ್ರಾರು ಜನರು ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಕೊಂಡರು ಆಗ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸಿದ, ಮಾರಿದ, ಕೊಂಡ, ಸಾವಿರಾರು ಜನರನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಬಂಧಿಸಿತು. ಮುಂದೆ ಗಾಂಧಿಯ ಬಂಧನವೂ ಆಯಿತು.

ಬ್ರಿಟಿಷರಿಂದ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾದವರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸುವುದನ್ನೇ ಮೂಲ ಕಸುಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ `Kadiya, Agera, Chunar, Beldar, Noonagar, Loniya, Uppara, Sagara, Memar, Goundi, Koosa, Uppaliga Shetti, Uppalian, Naiker, Alavan, Padh, Padti, Upparam ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ನಿರ್ದೇಶಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ, ಉಪ್ಪಾರೇ ಹೆಚ್ಚಿನವರೆಂಬುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಪಾರಂಪರಿಕವಾದ ಕಸುಬನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಾಗ ಯಾರು ತಾನೆ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸದೇ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ. 'ಉಪ್ಪು' ಇವರ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದ್ದಂತೆ, ಇವರ ಅನ್ನದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅನ್ನದ ಮೂಲವನ್ನೇ ಕಸಿದುಕೊಂಡಾಗ ಪ್ರತಿಭಟಿಸದಿರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆದರೆ ಇವರ ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವುದು ಬಲಾಢ್ಯವಾದ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವೇನೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಇವರ ಹೋರಾಟವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿತು. ಹೇಗೋ ಒಂದಷ್ಟು ಉಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತುತ್ತಿನ ಚೀಲವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಇವರಿಗೆ ತುತ್ತು ಅನ್ನವೂ ಸಿಗದಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಬಂದೊದಗಿದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆ ಪಾಡಿಗಾಗಿ ಇವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗೊಂಡರಾದರೂ, ದಂಡಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಈ ಪ್ರಭಾವ ತಣ್ಣಗಾಗದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ 'ಅಂಕೋಲ'ದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯ್ದೆ ಭಂಗಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯಾಯಿತು.

ಕರ್ನಾಟಕದ "ದಂಡಿ" "ಬಾಡೋಲಿ" ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಅಂಕೋಲವು ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯ್ದೆ ಭಂಗಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಕೋಲವು ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರದ ತೀರ ಪ್ರದೇಶವಾಗಿದ್ದು, ಉಪ್ಪು ಮಾಡಲು ಸೂಕ್ತ ಸ್ಥಳವಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯ್ದೆ ಭಂಗ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಈ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಚಳುವಳಿಯ ಕೇಂದ್ರ ಅಂಕೋಲವಾಗಿದ್ದರೂ ಚಳುವಳಿಯ ಕಾವು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಮಿತಿಯವರು ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಸುತ್ತಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ನಾಯಕರ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಜನಸಮೂಹ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಾಗವಹಿಸಿದರು.

ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಸಿದ್ಧ 'ಜಲಿಯನ್ ವಾಲಾಬಾಗ್'ದಿನ (ಏಪ್ರಿಲ್ 13-1919)ದಂದು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಅನೇಕ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಅಂಕೋಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸೇರಿದರು. 1930 ಏಪ್ರಿಲ್ 13ರಂದು ಅಂಕೋಲದಲ್ಲಿ ರವಿ ಮೂಡುವ ಮುನ್ನ "ಕರೆಯುವುದೋ ನಮ್ಮ ರಣಭೇರಿ ಕರೆಯುವುದು ಗಾಂಧೀ

ಮಹಾತ್ಮನ ಭೇರಿ”² ಎಂಬಂತಹ ಗೀತೆಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತವೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ನಾನಾ ಭಾಗಗಳಿಂದ ಬಂದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಗಾಂಧಿ ಜೈಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಉಪ್ಪು ಮಣ್ಣು ಮತ್ತು ಸಮುದ್ರದ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದು ತಾಲ್ಲೂಕು ಕಛೇರಿಯ ಬಳಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರು ಮಾಡಿದರು. ನಂತರ ದಳಪತಿ ಎಂ.ಪಿ.ನಾಡಕರ್ಣಿಯವರು ನೆರೆದಿದ್ದ ಜನತೆಗೆ ಉಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸಿ “ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರತಿ ‘ಬಾರ್ಡೋಲಿ’ಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯು ಇಂದು ಈಡೇರಿತು.”³ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗ ಮಾಡಿದರು.

ಅಂಕೋಲೆಯ ಪುರ ಪ್ರಮುಖರಾದ ರೇವು ಹೊನ್ನಪ್ಪನಾಯಕ, ಕಾರವಾರದ ಭುಜಲೆಯವರು ದಾವಣಗೆರೆಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶೆಟ್ಟರು ಮತ್ತು ಹರಿಹರ ಶೆಟ್ಟರು ಅಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಉಪ್ಪನ್ನು ಹರಾಜಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡು ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗ ಮಾಡಿದರು. ಕಂಪನಿಯ ಸರ್ಕಾರ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳ ಉತ್ಸಾಹ ಕುಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮುಂದೆ ಚಳುವಳಿಯು ಸುಮಾರು ನಲವತ್ತೈದು ದಿನಗಳ ಇಡೀ ನಾಡಿನಾದ್ಯಂತ ಮುಂದುವರೆಯಿತು. ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಸಹ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ತಯಾರಿಸಿ ಮನೆ ಮನೆಗೆ ಹಂಚಿದರು. ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗದ ಕಾವು ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನೂ ಸಹ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಮಣ್ಣನ್ನು ತಂದು ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಸಿ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದರು.

ಅಂಕೋಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ನಾಗರಿಕರಾದ ಶಾಮರಾವ್ ಕೃಷ್ಣ ಶೆಣೈರವರ ತಂಗಿ ಸೀತಾಬಾಯಿ ಸರಾಫರು “ಕರ ಕೊಟ್ಟ ಉಪ್ಪನ್ನು ಯಾರೂ ತಿನ್ನಕೂಡದು, ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೇರಿದ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕರದ ನಿರಾಕರಣೆ ಕರ ಕೊಡದೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಉಪ್ಪು ತಿಂದು ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಡೆಯುವಾ”⁴ ಎಂದು ಆವೇಶಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಚಳುವಳಿಯ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂತೂ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಸ್ವರೂಪ ತೀವ್ರವಾಗುತ್ತಾ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 26ನೇ ದಿನವನ್ನು ಕಾಯಿದೆಭಂಗ ‘ದಿನಾಚರಣೆ’ಯನ್ನಾಗಿ ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದಾದ್ಯಂತ ಸಾಮೂಹಿಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಲಾಯಿತು.

ಸರ್ಕಾರ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಶತಪ್ರಯತ್ನ ಪಟ್ಟರೂ ಜನ ಉಪ್ಪು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಗರು ತಮಗೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಉಪ್ಪು ಮಾಡಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿ ಊರುಗಳಲ್ಲೂ ನಿತ್ಯವೂ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿದೆಭಂಗ ನಡೆಯಿತು. ಏಪ್ರಿಲ್ 6ರಂದು ಗಾಂಧೀಜಿ ದಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪಿನ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗ ಮಾಡಿದಂದಿನಿಂದ ಜೂನ್ 6ರವರೆಗೆ ಎರಡೇ ತಿಂಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಭಾರತದ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಿಯಾದ ಜಾಗೃತಿ ಉಂಟಾಯಿತು. ಪರಂಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಬರೀ ಚಳುವಳಿಯ ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನಷ್ಟೇ ಬಂಧಿಸಿದರೂ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಚಳುವಳಿಯ ಯಶಸ್ಸಿನಿಂದ

² ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರ, ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯ ವೀರಕಥೆ, ಪು.17

³ ಅದೇ, ಪು.18

⁴ ಅದೇ, ಪು.21

ಪ್ರಭಾವಿತರಾದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ವಸಾಹತುಶಾಹಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಅನೇಕ ಆಂದೋಲನಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು.

ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಈ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಅಂಕೋಲ ಒಂದು ನೆಲೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದರೂ ಇದು ಇಡೀ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪರವಾಗಿ ನಡೆದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವಾಗಿದೆ. ಚಳುವಳಿಯು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಂಕೋಲ, ಕುಮುಟಾ, ಗೋಕರ್ಣ, ಕಾರವಾರ, ಉಡುಪಿ, ಸಾಣೆಕಟ್ಟೆ ಮುಂತಾದ ಉಪ್ಪು ತಯಾರಿಕಾ ಕೇಂದ್ರಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೇ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. ಚಳುವಳಿಯ ನೇತೃತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾಯಕರ ಕರೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರು ಜಾತಿ ಧರ್ಮಾತೀತವಾಗಿ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ಭಾಗವಹಿಸಿದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರಾವಳಿ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಮೂಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಗೇರಾ (Agera) ಕೂಸಾ (Koosa) (Synonymous names of Uppara) ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿ ಚಳುವಳಿಯ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಕಾರಣೀಭೂತರಾಗಿರುವುದು ಪ್ರಶಂಸನೀಯವಾದುದು.

ಚಳುವಳಿಯು ಈ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಾಗ ಕಂಪನಿ ಸರ್ಕಾರ ಚಳುವಳಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಲು ಹರ ಸಾಹಸ ಪಡುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಬಯಲುನಾಡಿನ ಉಪ್ಪಾರರೂ ಕೂಡಾ ತಮ್ಮ ಮಾಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಕಾಯಿದೆ ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ 'ದಂಡಿ' 'ಬಾರ್ಡೋಲಿ' ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದ 'ಅಂಕೋಲ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಚಳುವಳಿಗಳು ಮತ್ತು ಈ ಚಳುವಳಿಯ ಮುಂಚೂಣಿಯ ನಾಯಕರುಗಳ ಹೆಸರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಚಳುವಳಿಯು ಕೇವಲ ಈ ಎರಡು ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ ಇಡೀ ದೇಶವನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಜಾತಿ, ಧರ್ಮಾತೀತವಾಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರೂ ಕೂಡಾ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ತಯಾರು ಮಾಡುವುದನ್ನೇ ತಮ್ಮ ವೃತ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ Kudiya, Agera, Chunar, Beldar, Noonagar, Ioniya, Lonar, Niniya, Uppara, Sagara, Memar, Goundi, Koosa, Uppaliga shetty, Uppalian, Naicker, Alavan, Padh, Padti, Upparam ಮುಂತಾದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾತ್ರ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮೂಲವೃತ್ತಿಗೆ ದಕ್ಕಿ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಮಾತು. ಆದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಇವರ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಸಮುದಾಯಗಳ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಾರೆ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾದ ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಈ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದವರ ಪಾತ್ರ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಮತ್ತು ಉಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಮುದಾಯಗಳ ಕೊಡುಗೆ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂಬುದು ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಮಹಾತ್ಮ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದೊಂದಿಗೆ ತಳಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಉಪವಾಸ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಂತೆಯೇ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಉಪ್ಪು; ಒಂದು ಸಮುದಾಯದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಅದನ್ನು ತಯಾರಿಸುವ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆಯಿದೆ. ನಂಬಿಕೆ, ಆಚರಣೆಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿವೆ. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಮೂಲನೆಲೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಉಪ್ಪಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ದಿನನಿತ್ಯದ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅವಿಭಾಜ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಬೆರೆತುಹೋಗಿರುವ ಉಪ್ಪು ವಿಶ್ವಮಾನ್ಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದೆ ಭಾರತೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಕೇಂದ್ರಬಿಂದುವೂ ಆಗಿದೆ. ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನೈತಿಕ ಸ್ಥೈರ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿದುದೇ ಈ ಉಪ್ಪು. ಉಪ್ಪಿನಋಣವನ್ನು ಮುಪ್ಪಿನವರೆಗೂ ನೆನೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಜನಮಾನಸದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿದೆ. ಇದು ಶತಮಾನಗಳಿಂದಲೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಇಂದಿಗೂ ಆ ನಂಬಿಕೆಗಳು ಜನಪದರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂದರೆ ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥ:

- ಅರವಿಂದ ಮಾಲಗತ್ತಿ (ಸಂ). (2006). ಕನ್ನಡ ವಿಷಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ (ಜಾನಪದ), ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ, ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಮೈಸೂರು.
- ಹಿರೇಮಠ ಎಸ್.ಎಸ್. (1998). ಉಪ್ಪಾರರು.
- ಪಾಲಾಕ್ಷ. (2009). ಸಮಗ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಇತಿಹಾಸ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ.
- ರಂಗನಾಥ ದಿವಾಕರ. (1955). ಕರ ನಿರಾಕರಣೆಯರ ವೀರಕಥೆ. ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಟ್ರಸ್ಟ್, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.
- Thurston, E and Rangachari K. (1909). Caste and Tribes of Southern India, Vol-VII., Government Press, Madras. Pp-230
- https://shodhganga.inflibnet.ac.in/bitstream/10603/88769/7/07_chapter%202.pdf